

הצעה לטיוטת מצע כלכלי/חברתי למפלגת העבודה

מפלגת העבודה היא מפלגת שמאל, סוציאליסטית.

תפיסת העולם החברתית/כלכלית שלה שונה לחלוטין מתפיסת העולם של הממשלה הנוכחית, כפי שתפיסת העולם המדינית שלה, שנשענת על הסכמי שלום על בסיס גבולות 67, שונה מתפיסת ממשלת ישראל הנוכחית, ממשלה שלא תוכל להוביל את ישראל לשלום. תפיסת העולם החברתית/כלכלית של מפלגת העבודה קובעת כי על ישראל להיות חברה צודקת הנשענת על כלכלה הוגנת. תפקיד הממשלה, באמצעות תקציב המדינה, מערכת המסוי והחקיקה להבטיח השגת יעד זה.

לשם השגת יעד זה נדרשת "ממשלה גדולה" שפועלת באופן אקטיבי להשגת יעדיה החברתיים. ממשלה גדולה מחייבת תקציב ממשלתי הגבוה משמעותית מתקציב המדינה הנוכחי, בסדר גודל של כ 20-15 מיליארד ₪ לשנה, סכומים שיופנו למטרות ויעדים כפי שיפורט להלן. תוספת ההוצאה התקציבית תמומן מהעלאת המס הישיר, מס חברות ומס הכנסה ומהקטנת פטורים שונים ממסים, על חברות ויחידים, שאין להם הצדקה כלכלית. גם לאחר הגדלת המס, לא יעלה חלקו של כלל המס בתוצר על הממוצע במדינות האיחוד האירופי. העלאת המס הישיר אינה רק מהלך כלכלי להגדלת הכנסות המדינה, היא גם מהלך ערכי שנועד להקטין את אי השוויון בחברה, חלוקה מחדש של ההכנסות. תוספת התקציב תיועד למימון והשקעה בתחומי משק וחברה רבים הסובלים זה שנים מתקציב חסר, תת תקצוב. המרחב הציבורי הוזנח ונושל לטובת המרחב הפרטי, מדינה מפותחת עם קצב צמיחה מרשים, עם אחוז חוב/תוצר נמוך יחסית, ועם שכבה מבוססת המשתכרת שכר גבוה וצוברת הון אישי רב, עדיין מתאפיינת בפערי הכנסה שמאפיינים מדינת עולם שלישי וגם חלק מהתשתיות שלה עדיין לא תואמות את מעמדה כמדינה בעלת כלכלה מודרנית ומפותחת.

בנוסף, תיזום הממשלה בראשות מפלגת העבודה הפניית תקציבים קיימים מתקציב הביטחון ומהתקציבים המושקעים מעבר לקו הירוק לטובת מימון היעדים, כפי שיפורטו להלן. ממשלת העבודה תיזום פרויקטים לאומיים בתחומי רווחה, חינוך, תעסוקה, בריאות, תשתיות, תעשייה, מו"פ, אנרגיה, אקולוגיה ונושאים נוספים וזאת על יסוד התפיסה והאמונה כי הממשלה יכולה וצריכה לפעול במשק, לצד הסקטור הפרטי, כדי לא להישען באופן בלבדי על מנגנון התחרות והשוק החופשי.

ממשלת העבודה מכירה במרכזיותו של השוק החופשי והתחרות בכלכלה הלאומית אך היא חושבת שהסקטור הציבורי, הממשלה, הרשויות המוניציפאליות, רשויות ציבוריות, חברות ממשלתיות וארגוני המגזר השלישי, צריכים גם הם לפעול כדי להבטיח השגת יעדי הממשלה, בעיקר בנושאים ובתחומים שהשוק התחרותי אינו עוסק בהם.

אין כל סתירה בין ממשלה גדולה, חזקה ויזמית לבין סקטור פרטי משגשג. נהפוך הוא, כדי להבטיח את פעולת הסקטור הפרטי, יש לשמור על היקף תקציבי ראוי שיאפשר לממשלה להשיג את יעדיה, שחלק ניכר מיעדים אלו תומכים בפעילות הסקטור הפרטי, כמו למשל חינוך, פיתוח תשתיות לאומיות ואחרים.

כדי לעמוד ביעדים אלו תידרש רפורמה מרחיקת לכת, מהפכה, בתפקוד הממשלה במשק. לא עוד גוף בירוקרטי כבד, המתנהל באיטיות ובחוסר יעילות, אלא גוף יזמי פעיל, שמציב לעצמו יעדים שאפתנים ואף עומד בהם. זו תהייה חזרה הסטורית לשנות החמישים והשישים של המאה הקודמת, כאשר ממשלה גדולה קלטה מיליוני עולים, הקימה תשתיות לאומיות, פיתחה ערים ומאות ישובים, הקימה תעשייות בכל רחבי הארץ ויצרה את הבסיס לקיום יציב של המדינה.

להלן נפרט בקצרה עשרה יעדים מרכזיים של ממשלת העבודה:

1. תקציב מדינה ומסוי - תקציב המדינה צריך לגדול בכ- 15-20 מיליארד ₪, שימומן מהגדלת המס הישיר באופן פרוגרסיבי, תיקון מהלך הורדת המסים הישירים של שני העשורים האחרונים, שהיה מהלך בלתי שוויוני ושחק את היקף התקציב. כן יבוטלו פטורים שאין להם הצדקה כלכלית. בכך ישווה נטל המס הישיר למקובל באיחוד האירופי. בנוסף, קיצוץ בתקציבי הביטחון וביטול השקעות מעבר לקו הירוק יאפשרו הפניית הכספים שיחסכו לפרויקטים הלאומיים ולמימוש היעדים החדשים.

2. החזרת קיצבאות הביטוח הלאומי לרמתן הריאלית - קיצבאות הזקנה וקיצבאות הבטחת הכנסה אמורות לאפשר קיום בכבוד למאות אלפי אנשים שזה הוא מקור הכנסתם היחיד. יש לעדכן את הקיצבאות הללו לרמתן הריאלית המקורית, מדובר בהוצאה שנתית של 2-3 מיליארד ₪ שתוציא ציבורים גדולים מחיים של מחסור תמידי, מתחת לקו העוני.

3. השתתפות בחיסכון פנסיוני לחציון התחתון של האוכלוסיה - החצי העליון של האוכלוסיה נהנה מהטבות מס של כ- 8.5 מיליארד ₪ בשנה על הפקדת כספי הפנסיה של המעביד והעובד. החצי התחתון של המתפרנסים, אינו נהנה מהטבות אלו כי אין הוא מגיע לסף המס. מוצע לחלק את הטבת המס הזאת באופן שווה בין כל האוכלוסייה העובדת, כאשר החצי התחתון של המפרנסים יקבל מענק השלמת פנסיה על כספי החיסכון שלו. הצעה ברוח זאת הוגשה על ידי הממונה על הביטוח והחיסכון באופן שווה בין כל האוכלוסייה העובדת, בחיסכון הפנסיוני של החצי התחתון באוכלוסייה וישלים את מדיניות הפרשות החובה לפנסיה. מוצע לייעד למטרה זו תקציב שנתי של 1-2 מיליארד ₪.

4. הגדלת תקציבי החינוך וההשכלה הגבוהה - עם השלמת רפורמת השכר למורים יש להפנות תקציבים נוספים לשיפור מערכת החינוך: הקטנת מספר התלמידים בכתה, בניית אלפי כיתות לימוד חסרות, השלמת השקעות במחשוב ועידוד חינוך בפריפריה ובמגזר הערבי. בנוסף, יש להחזיר את תקציב ההשכלה הגבוהה לרמתו הריאלית בראשית העשור הקודם,

מהלך שלא נעשה עד כה למרות שהמשק כבר יצא מהמשבר שהביא לאותו קיצוץ. התמיכה בפרויקטים של מרכזי מצוינות, פרויקטים טובים וראויים, אינה צריכה לבוא על חשבון החזרת התקציב שנלקח בזמנו. יש צורך להגדיל את תקציב החינוך וההשכלה הגבוהה בסכום של 4-5 מיליארד ₪.

5. הגדלת תקציבי הבריאות – תקציב משרד הבריאות נשחק במהלך השנים האחרונות.

נשחק תקציב סל הבריאות, גדל שיעור ההשתתפות של הציבור במימון שירותי בריאות ורפואה, צעד רגרסיבי מאד, נשחק שכרם של הרופאים ונוצר פיגור בבנייה ופיתוח בתי חולים קיימים וחדשים, הצפיפות בבתי החולים היא בלתי נסבלת. כל אלו מקורם בתקצוב חסר של מערכת הבריאות הלאומית, שפוגע בעיקר בחצי התחתון של האוכלוסייה ובתושבי הפריפריה. יש להגדיל את תקציב הבריאות בסדר גודל של 2-3 מיליארד ₪ בשנה.

6. קידום הרשויות המוניציפאליות - הסקטור המוניציפאלי, עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות, מהווה חלק חשוב מהסקטור הציבורי בכללו. הסקטור המוניציפאלי, בחלקו הגדול, סובל ממשבר פיננסי עמוק, חלקו עקב שחיקה בתקציבי ממשלה והפחתת מענקי האיזון. יש להגדיל את תקציבי הממשלה המיועדים לסקטור הזה המהווה צינור גישה ישיר למאות אלפי תושבים שיכול להשפיע רבות על איכות החיים שלהם. יש לראות בסקטור זה כלי ומנוף ליישום מדיניות ממשלתית בתחומי חינוך, רווחה, בריאות הציבור, תעסוקה, דיור בר השגה ונושאים רבים נוספים. יש בסקטור הזה פוטנציאל יזמי והוא יכול להיות גורם מבצע של פרויקטים לאומיים רבים. יש להגדיל את התקציב המופנה לרשויות המוניציפאליות ב 2-3 מיליארד ₪.

7. הסקטור הערבי – כישלון כל ממשלות ישראל להעניק שיוויון אזרחי מלא לתושבי ישראל הערבים הוא אולי המחדל האזרחי הגדול ביותר בתולדות המדינה. יש להביא למפנה הסטורי בתחום זה ולהגדיל את התקציב לסקטור הערבי בסכום של 2-3 מיליארד ₪ בשנה. סכום זה יופנה לשיקום הרשויות המקומיות, לפיתוח תשתיות בתוך הישובים, להקמת אזורי תעסוקה ולעידוד פרויקטים בתחום החינוך וההכשרה המקצועית. הפוטנציאל הכלכלי של הסקטור הערבי הוא גדול מאד ויש לאפשר לו לקבל את חלקו ההוגן בתקציב, בתוצר ובתעסוקה ולהקצות לו את קרקעות המדינה הנדרשות לצורך תכנית הפיתוח שלו.

8. דיור בר השגה לאוכלוסייה - בשנים האחרונות הפכה בעיית הדיור לאחת הבעיות החברתיות המרכזיות במדינה, בעיקר בעייתם של הזוגות הצעירים ושל האוכלוסיות החלשות. בעיית הדיור היא למעשה בעיית הקרקעות, קרקעות בבעלות המדינה אשר אינן זמינות להקמת פרויקטים של דיור בכל הארץ. ענף הבניה יוכל לבנות את כל הדירות החסרות ולתת מענה לביקוש אם ישוחררו לו רזרבות של קרקעות זמינות. בעיית הדיור מקורה בכישלון בשלב התכנון והשיווק של קרקעות המדינה. יש להגדיל את ההיצע הזמין של קרקעות מדינה לדיור ב 100-200 אלף יחידות בתוך שנתיים שלוש, מהלך שיביא לירידת

מחירי הדירות בכל הארץ. קידום התכנון והפיתוח יתאפשר על ידי הגדלת תקציב של כ- 1 מיליארד ₪ בשנה. בנוסף יש להפנות סכום של כ- 2 מיליארד ₪ כדי לתקצב מחדש את הדיור הציבורי שנעלם לגמרי מתקציב משרד השיכון בשנים האחרונות. הדיור הציבורי יבטיח מקום מגורים הולם לשכבת האוכלוסייה העניה שאין ידה משגת לרכישת דירה. **9. קידום הפריפריה** – בפריפריה של ישראל מתגוררת רוב האוכלוסייה החלשה ורוב האוכלוסייה הערבית והבדואית. רמת ההשקעות הציבוריות הנמוכה בפריפריה והעדר תשתית הולמת של תחבורה, כבישים, תחבורה ציבורית, רכבת, מביא בפועל להדרת אוכלוסיית הפריפריה מכלל אוכלוסיית ישראל. מלבד בעיית התשתיות הציבוריות החסרות, תשתיות התחבורה שאינן עונות על הצרכים, החינוך והבריאות, קיימות בעיות חמורות בתחום התעסוקה, האפשרות למצוא תעסוקה לציבורים נרחבים בעלי פוטנציאל השתכרות כמו נשים ערביות, גברים חרדים וצעירים יוצאי צבא. כדי להתמודד עם בעיות אלו נדרשות עשרות תכניות פרטניות בעשרות ישובים של הכשרת כ"א, עידוד כניסה לכוח העבודה, התמודדות עם בעיות חברתיות וחסמים המונעים השתלבות מאות אלפים בכוח העבודה האזרחי. נדרשת חשיבה יזמית חדשה, הצגת יעדים ברורה ומפורטת והפניית תקציבים יעודיים. יש מקום לשיתוף רשויות מוניציפאליות וארגוני המגזר השלישי בפרויקטים של הגברת תעסוקה וכמובן שיתוך מלא עם המגזר הפרטי. תקציב ייעודי נדרש של 2-3 מיליארד ₪.

10. מדיניות אנרגיה וסביבה – לפני כשנה הצטרפה ישראל לארגון ה OECD והיא נדרשת לקבל על עצמה את המחויבויות של העולם המתפתח לגבי הסביבה: שמירה על שטחים פתוחים וירוקים, שמירה על חופים, פיתוח אנרגיות מתחדשות נקיות והקטנת פליטת גזי חממה ומזהמים. תגליות הגז של השנים האחרונות יכולות לאפשר מימון פרויקטים של אנרגיה מתחדשת, חיסכון באנרגיה, השקעות בפרויקטים של מחזור ופיתוח סביבתי. גם בנושאים אלו, בעיקר בנושאי אנרגיה מתחדשת, יש לתת עדיפות לפריפריה, שבה ניתן לייצר אנרגיה סולארית נקיה שתגביר את הביטחון האנרגטי של ישראל ותאפשר יצירת מקומות עבודה ופעילות כלכלית באזורים מרוחקים. עיקר המימון יבוא מהעלאה מתונה במחיר החשמל וכן מוצע להקציב עוד 1 מיליארד ₪ לנושאים אלו.

סיכום

לא ניתן לקיים דיון במדיניות כלכלית לאומית מבלי להתייחס לצד הכמותי, היקפי תקציב משוערים הנדרשים ליישום המשימות השונות. להערכתנו סך של 20-25 מיליארד ₪ נוספים שיופנו בעיקר למימון פרויקטים בעשרת הנושאים שמנינו לעיל יכולים להביא לשנוי משמעותי בחברה ובכלכלה בישראל, שנוי שיהפוך את ישראל לחברה צודקת יותר ויביא לניצול הפוטנציאל הכלכלי, בעיקר בקרב אוכלוסיות שכמעט לא משתתפות בתהליך הכלכלי ואינן נהנות מפירות הצמיחה הכלכלית שנשארים באזור המרכז אצל אוכלוסייה מצומצמת.

גידול בחלקו של התקציב והמס בתוצר של 2%-2.5% אינו צעד חריג, הוא וודאי אפשרי והוא לא יפגע בפוטנציאל הצמיחה של המשק. נהפוך הוא, מחקרים כלכליים רבים מראים על קשר ישיר בין שוויון כלכלי לצמיחה וכן שאין שום פגיעה למשק בהגדלת חלקה של הממשלה בתוצר, אם הגדלה זו נועדה להגדיל את כושר הייצור ופוטנציאל התעסוקה. ברור כי מדובר במהלך מתקן ושונה מהתנהלות המדיניות הכלכלית בעשורים האחרונים: הגדלת משאבים ציבוריים, הגדלת מס על שכבות מבוססות, הקטנת פטורים, עיסוק בפרויקטים רבים שנועדו להתמודד עם בעיות שמערכת השוק התחרותי אינה עוסקת בהן והגדלת מעורבות ממשלתית במשק. אבל אין כל דרך אחרת להתמודד עם הבעיות הללו אלא באמצעות פעולה ממשלתית ישירה, בשיתוף עם הסקטור הפרטי כאשר את היעדים ואת כלי המדיניות קובעת הממשלה.